

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

484. PLENĀRĀ SESIJA 2012. GADA 14. UN 15. NOVEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Patērētāju apvienību līdzdalība vienotā tirgus izveidē un darbībā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 11/02)

Ziņotājs: **Hernández BATALER kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2012. gada 19. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Patērētāju apvienību līdzdalība vienotā tirgus izveidē un darbībā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 30. augustā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (14. novembra sēdē), ar 141 balsi par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pašreizējos apstākļos, kad izaugsmes līmeņi, kādi bijuši agrāk, tuvākajā laikā nav paredzami, Eiropas Savienības ekonomikas un finanšu politikas pasākumu centrā ir svarīgi izvirzīt patērētāju, kā minēts Komisijas paziņojumā “Eiropa 2020” — stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”. Jāatzīmē, ka neatkarīgām un stiprām patērētāju organizācijām ir būtiska loma tirgū, un to rīcībā jābūt cilvēkresursiem, finanšu un tehniskajiem līdzekļiem, kas nepieciešami, lai veiktu savu uzdevumu, proti, aizsargātu patērētāju tiesības un intereses.

1.2. Patērētāju tiesības apvienoties savu interešu aizstāvībai atzītas primārajos tiesību aktos, t. i., LESD 169. pantā, kurā Eiropas līmenī juridiski atzīts, ka patērētāju organizācijām ir neaizstājama loma paļāvības nodrošināšanā un Eiropas vienotā tirgus attīstībā.

1.3. Neskarot subsidiaritātes principa piemērošanu, EESK aicina Komisiju uzņemties iniciatīvu, lai patērētāju organizācijām noteiktu kopīgu tiesību minimumu, tostarp tiesības izteikt viedokli un tiesības tikt uzklausītām ar pārstāvju starpniecību, patērētāju tiesību un interešu juridisku un/vai administratīvu definīciju attiecībā uz iepriekšēju uzklaušīšanu un apspriešanos

par pasākumiem, kas ietekmē viņu tiesības vai juridiski aizsargātas intereses valstu un ES līmenī, un tiesības piedalīties vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu regulējumā.

1.4. Tā kā vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu sniedzējiem ir viena un tā pati kopīga patērētāju bāze, kas ietver daudz neaizsargātu patērētāju, jāuzrauga katrs tirgus (gāzes, ūdens, elektroenerģijas u.c.) īpatnības un vienlaikus jāaglabā integrēta pieeja visiem minētajiem pakalpojumiem, ņemot vērā to iespējamo kopējo ietekmi uz dzīves kvalitāti un mājsaimniecību budžetu. Tie ir jautājumi, kuru risināšanai īpaši piemērotas ir patērētāju organizācijas. Nekvalitatīviem pakalpojumiem vajadzētu paredzēt sistēmu, kas līdzīga tai, kuru piemēro precēm (RAPEX), lai patērētāju apvienības ar savu tīklu starpniecību varētu informēt patērētājus par šādu pakalpojumu esību.

1.5. Attiecībā uz informācijas pieejamību un īpašām zināšanām par vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu tirgus darbību, cenu noteikšanas struktūru, vērtībām un faktoriem, kas nosaka piekļuvi tīkliem, kā arī to ietekmi uz patērētājiem vērojamas būtiskas atšķirības, jo regulējuma priekšmets ir ļoti tehnisks un sarežģīts, kaut gan neapšaubāmi svarīgs gan patērētājiem, gan organizācijām, kuras viņus pārstāv.

1.6. Parasti patērētājiem pakalpojumus salīdzināt ir grūtāk nekā preces. Tas ir jo īpaši sarežģīti vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu gadījumā. Ne tikai šo pakalpojumu līgumu nosacījumi, piemēram, tarifu noteikšanas metodoloģija, ir ļoti dažādi, bet arī ar pakalpojumu saistītie papildelementi regulatīvajām iestādēm attiecīgi jāskaidro un par tiem jāapspriežas ar patērētāju intereses pārstāvošām organizācijām, un patērētājiem tie jāizprot.

1.7. Komiteja uzskata, ka Komisijai būtu jāmudina dalībvalstis un valstu regulatīvās iestādes veicināt pārredzamību, informēšanu un lēmumu pieņemšanu, rosinot diskusiju par iesaistītajām interesēm — piedāvājumu un pieprasījumu (regulētās tautsaimniecības nozares un patērētāji), atbalstot pozitīvu diskrimināciju par labu organizācijām, kuras pārstāv patērētāju intereses, lai tās ar tādiem pašiem noteikumiem kā ekonomikas dalībnieki varētu piedalīties diskusiju forumos un regulatīvo iestāžu konsultatīvajās struktūrās un tādējādi veicinātu patērētāju organizāciju — un līdz ar to arī pašu patērētāju — iespējas.

2. Ievads

2.1. EESK, būdama ES iestāde, kas pauž organizētas pilsoniskās sabiedrības viedokli, šajā pašiniciatīvas atzinumā vēlas uzsvērt nepieciešamību izvirzīt uz cilvēkiem orientētu vienotā tirgus perspektīvu un aizstāvēt ekonomikas demokrātiju⁽¹⁾, ņemot vērā visus ar to saistītos aspektus, īpaši attiecībā uz apspriešanos, līdzdalību un lēmumu pieņemšanas procesu pārredzamību vispārējas nozīmes pakalpojumu regulēšanā, informācijas pieejamību, kā arī patērētāju iesaistīšanos, apspriešanos ar viņiem un viņu pārstāvību vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu, tostarp finanšu pakalpojumu, regulēšanā.

2.2. Atbilstoši Komisijas paziņojumam “Eiropa 2020” — stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”, kura tālējošais mērķis ir patērētājam, kas pilnībā izmanto savas tiesības, nodrošināt centrālo vietu vienotajā tirgū, lai viņš varētu paļauties uz valstu un Eiropas organizāciju spēju viņu aizsargāt, šo organizāciju rīcībā esot patērētāju tiesību aizsardzībai vajadzīgiem līdzekļiem, zināšanām un instrumentiem. Noteikumu, kas pieņemti, lai nodrošinātu, ka konkurence netiek izkropļota, galīgais mērķis ir palielināt patērētāju labklājību⁽²⁾.

2.3. EESK secina, ka pašreizējos apstākļos ir svarīgi patēriņu izvirzīt ES politikas pasākumu un vienotā tirgus izveides centrā, tāpēc patērētāju organizācijām noteikti jābūt neatkarīgām un spēcīgām. Komiteja jau ir norādījusi, ka ekonomikas līdzsvara

saglabāšanai šādām organizācijām jāspēj pilnībā darboties kā pretsvaram tirgū, un konkrēti ieteikusi Komisijai būtiski palielināt finansējuma apjomu, lai to rīcībā būtu minētā uzdevuma veikšanai vajadzīgie līdzekļi⁽³⁾.

2.4. EESK uzsver un atzīst, ka atšķirības starp dalībvalstīm vērojamas arī tajā, kāda loma paredzēta patērētāju organizācijām, kāda ir to struktūra, līdzekļi, zināšanu apjoms, specializācijas pakāpe un pārstāvība, kas jānodrošina. Lai gan ir izveidotas Eiropas mēroga organizācijas (piemēram, BEUC un ANEC), EESK, ņemot vērā valstu organizāciju nozīmi patērētājiem un vienotajam tirgum, uzskata, ka ir būtiski to problēmas risināt ES līmenī.

EESK arī uzskata, ka jāsekmē profesionāļu un patērētāju pārstāvības organizāciju sadarbība, jo tas ir labākais veids, kā konstruktīva dialoga ceļā rast līdzsvarotākus risinājumus tirgus attīstībai. Komiteja atbalsta valstu un ES līmeņa forumus, kuriem izvirzīti iepriekšminētie mērķi.

3. Eiropas patērētāji un valstu pārstāvības organizācijas

3.1. Eiropas Savienības iestādes pilnībā atzinušas patērētāju uzticēšanās nozīmi vienotā tirgus pilnīgā izveidē. Tiesības tikt pārstāvētiem un uzklausi tiem izteikti atzītas kopš 1975. gada, kad pieņemta pirmā patērētāju tiesību aizsardzības politikas programma⁽⁴⁾, kurā dalībvalstis apstiprināja apņemšanos palielināt centienus, kas virzīti uz patērētāju atbalstu. Turpmākajās programmās šie mērķi un tiesības apstiprināti, līdz pieņemti “patērētāju aizsardzības stratēģiskie plāni”, kuros paredzēta patērētāju organizāciju līdzdalība ES politikas pasākumos gan saturiskā, gan procedūru ziņā.

3.2. Minētajās programmās un plānos paredzēts, ka patērētājiem un viņu pārstāvjiem jābūt vajadzīgajai kapacitātei un līdzekļiem, lai aizstāvētu savas intereses ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi ir citiem tirgus dalībniekiem, un tādēļ bija jāpārskata mehānismi šādu organizāciju līdzdalībai ES politiku izstrādē.

3.3. Tomēr pašreiz spēkā esošajā stratēģijā⁽⁵⁾ patērētāju apvienību stiprināšana Eiropas līmenī vairs nav patērētāju tiesību aizsardzības politikas galvenais mērķis, jo tagad galvenā uzmanība vērsta uz patērētāju kustības stiprināšanu dalībvalstīs. Diemžēl līdz šim ES līmenī nav novērtējuma par to, cik tāl ir sasniegti stratēģijā izvirzītie patērētāju līdzdalības mērķi.

⁽¹⁾ OV C 175, 28.7.2009., 20. lpp.

⁽²⁾ Pirmās instances tiesas (piektās palātas) 2006. gada 7. jūnijā spriedums, Tiesas judikatūras krājums, 2006. gads, II-01601. lpp.

⁽³⁾ OV C 181, 21.6.2012., 89. lpp.

⁽⁴⁾ Padome 1975. gada 14. aprīlī apstiprināja pirmo sākotnējo Kopienas programmu patērētāju tiesību aizsardzības un patērētāju informēšanas politikas īstenošanai.

⁽⁵⁾ COM(2007) 99 final.

3.4. Komisija, Padome un Eiropas Parlaments pēdējos gados galvenokārt pievērsušies individuālo patērētāju ietekmes palielināšanas (*empowerment*) stratēģijai, cerot tādējādi radīt vēlamo uzticēšanos iekšējam tirgum. Lai šādu stratēģiju īstenotu, tās, pirmkārt, atbalstīja maksimāli iespējamu patērētāju tiesību aizsardzības politikas svarīgāko jomu saskaņošanu saistībā ar patērētāju tiesību aizsardzības *acquis* pārskatīšanu un, otrkārt, pilnībā izmantoja teoriju par vidusmēra patērētāju⁽⁶⁾, t. i., samērā labi informētu un pietiekami vērtīgu un piesardzīgu individu⁽⁷⁾; līdz ar to likumība tiek veidota, pamatojoties uz maldīgu priekšstatu par ideālu – informētu un zinošu – patērētāju, kaut gan statistikas dati liecina, ka tāda nav.

3.5. Pieejamie dati liecina, ka daudzi patērētāji nebūt nav aktīvi, informēti un zinoši, kā tam vajadzētu būt konkurētspējīgā un inovatīvā tirgū. Patiesībā lielākā daļa Eiropas patērētāju neļūtas ne pietiekami pārliecināti, ne informēti, ne arī aizsargāti⁽⁸⁾.

3.6. Vienlaikus ES pieeja patērētājiem kā personu grupai bijusi ļoti piesardzīga. Saistībā ar patērētāju pārstāvības organizācijām ES īstenojusi tikai nedaudz konkrētu pasākumu, tādēļ EESK aicina Komisiju iesniegt konkrētu priekšlikumu kolektīvai rīcībai, kas ir sevišķi nozīmīgs instruments patērētāju interešu aizsardzībai valstu un Eiropas līmenī.

3.7. Līguma 169. pantā noteiktas patērētāju tiesības apvienoties, lai aizstāvētu savas intereses. Tāpēc ir svarīgi Eiropas līmenī atzīt, ka patērētāju pārstāvības organizācijām ir unikāla un neaizstājama loma, lai garantētu uzticēšanos Eiropas vienotajam tirgum un tā attīstību. Tas pamato atsevišķu kopējo pamattiesību un pamatprincipu nostiprināšanu, neskarot dalībvalstu autonomiju valstu politikas pasākumu izstrādē.

3.8. Eiropas Patērētāju padomdevēju grupa 2011. gada janvārī norādīja šādus svarīgākos iemeslus, kāpēc nepieciešamas spēcīgas patērētāju organizācijas:

- a) virkne ES lēmumu ietekmē patērētājus valstu līmenī;
- b) Eiropas iestādes arvien vairāk uzklausa patērētāju organizāciju viedokli;
- c) patērētāju tiesības tikt uzklausi, kad nosaka politikas pasākumus, kuri viņus ietekmē;

⁽⁶⁾ EESK savos atzinumos to vērtējusi ļoti kritiski.

⁽⁷⁾ EST Lieta C-220/98 *Estée Lauder Cosmetics* pret *Lancaster Group* un Lieta C-210/96, 16.6.1998., *Gut Springenheide* un *Tusky*.

⁽⁸⁾ "Consumer Empowerment in the EU" [Patērētāju ietekmes palielināšana ES], SEC(2011) 469 final.

d) finanšu resursu nelīdzsvarotība starp uzņēmumu un patērētāju pārstāvjiem lēmumu pieņemšanas jomā, kas izskaidro lielāku vai mazāku līdzdalību, un pašu patērētāju organizāciju ietekme⁽⁹⁾.

EESK jau paudusi un vēlreiz atkārtu savu viedokli par prasībām, kas būtu jāpieņem patērētāju organizācijām⁽¹⁰⁾.

3.9. Eiropas patērētāju uzticēšanos būs grūtāk panākt, ja nebūs spēcīgu patērētāju organizāciju, kas nav atkarīgas no politiskās un ekonomiskās varas, sniedz aktīvu ieguldījumu brīvā un konkurētspējīgā tirgū, pieprasa nodrošināt informācijas pārredzamību un darbojas patērētāju individuālo un kopējo interešu aizsardzības jomā.

4. Tiesības uz konsultāciju un līdzdalību vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu regulatīvajās struktūrās

4.1. Patērētāju organizācijas ir galvenās sabiedrotās, lai atjaunotu patērētāju uzticēšanos un veidotu iekšējo tirgu; tādēļ EESK aicina Komisiju uzņemties iniciatīvu, lai piešķirtu patērētāju organizācijām kopīgu tiesību minimumu, jo īpaši tiesības izteikt viedokli un tiesības tikt uzklausi ar pārstāvju starpniecību; lai juridiski un/vai administratīvi noteiktu patērētāju tiesības un intereses, iepriekš apspriežoties par pasākumiem, kas ietekmē viņu tiesības vai juridiski aizsargātas intereses valstu un ES līmenī; kā arī tiesības piedalīties vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu regulējumā.

4.2. Tā kā šajā atzinumā nav iespējams apskatīt visus patērētāju organizācijām izvirzīto prasību aspektus, Komiteja vēlas īpaši uzsvērt:

- a) **tiesības sniegt konsultāciju un tiesības tikt uzklausi** ar pārstāvju starpniecību saistībā ar patērētāju tiesību un interešu juridisku un/vai administratīvu definīciju, izmantojot iepriekšējas uzklaušanas sanāksmes un konsultācijas par pasākumiem, kas ietekmē valsts vai ES līmenī juridiski aizsargātas tiesības vai intereses;
- b) tiesības **iesaistīties reglamentēšanā nozarēs**, jo īpaši saistībā ar vispārējās nozīmes pakalpojumiem, kuri ir būtiski sabiedrības dzīvē un attiecībā uz kuru izmantošanu vai ne patērētājiem patiesībā nav izvēles.

⁽⁹⁾ Eiropas Patērētāju padomdevēju grupas ziņojums par patērētāju kustības uzraudzības rādītājiem.

⁽¹⁰⁾ Skatīt EESK atzinuma (OV C 221, 8.9.2005., 153. lpp.) 3.5. punktu: tai jābūt juridiskai personai un bezpeļņas organizācijai; galvenajam mērķim, kas ierakstīts statūtos, jābūt patērētāju interešu pārstāvībai un aizstāvībai; tās iekšējai darbībai jābūt demokrātiskai; tai jābūt finansiāli autonomai un neatkarīgai no politiskās varas.

4.3. EESK atgādina, ka Lisabonas līguma protokolā Nr. 26. par sabiedriskajiem pakalpojumiem un Pamattiesību hartas 36. pantā norādīts uz sabiedrisku pakalpojumu nozīmi Eiropas Savienībā, kura nosaka šādu pakalpojumu pieejamības pamatprincipus. Komiteja arī norāda, ka bez publiskā sektora iesaistīšanās tirgus nevarētu ievērot vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem noteiktos termiņus (vai arī tas būtu iespējams vienīgi ar atšķirīgiem kvalitātes, drošības, pieejamības, vienlīdzīgas attieksmes un vispārējās piekļuves nosacījumiem). Sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības tiek piemērotas pakalpojumu sniedzējam, izmantojot pilnvarojumu un pamatoties uz vispārējās intereses kritērijiem, kas nodrošina, ka pakalpojumi tiek sniegti ar nosacījumiem, kas ļauj sasniegt noteikto mērķi ⁽¹⁾.

4.4. Daudzus vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumus, piemēram, elektroenerģijas, gāzes un ūdens piegādi vai komunikācijas tradicionāli nodrošināja valstis, kuru īpašumā bija piegādes tīkli. Debates pa šiem pakalpojumiem bieži vien saistītas ar riska jēdzienu (veselībai, drošībai, videi) vai valstu dabas resursu stratēģisko politiku, vai tirgus liberalizācijas procesu, piemēram, enerģētikas nozarē.

4.5. No patērētāja viedokļa galvenie jautājumi ir saistīti ar piegādes drošības un pakalpojumu pieejamības garantijām, turklāt cena ir gandrīz vienīgais izšķirošais faktors, kas nosaka patērētāju izvēli.

Patērētājiem ir grūtāk salīdzināt pakalpojumus nekā preces, un šis uzdevums ir īpaši sarežģīts tāpēc, ka līguma nosacījumi parasti nav pietiekami izskaidroti, piemēram, tarifu un cenu noteikšanas metode, kas ir vispārīga un papildus pašam pakalpojumam ietver daudzus citus aspektus. Turklāt šo metodi ne neapspriež, ne arī pārzina viņu interešu pārstāvības organizācijas.

Nekvalitatīviem pakalpojumiem vajadzētu paredzēt sistēmu, kas līdzīga tai, kuru piemēro precēm (RAPEX), lai patērētāju apvienības ar savu tīklu starpniecību varētu informēt patērētājus par šādu pakalpojumu esību.

4.6. Enerģētikas tirgus novērošanas centrs enerģijas cenu iedala trijās lielās grupās: pirmkārt, enerģija, transports un sadale (tīkli), otrkārt, citi nodokļi, un, treškārt, PVN, un salīdzina vairākas dalībvalstis. Neraugoties uz to, ka Enerģētikas tirgus novērošanas centrs nav norādījis (kaut arī to vajadzēja darīt) īpašos elementus, kas katrā konkrētajā dalībvalstī ietilpst grupā "citi nodokļi", šādu cenas komponentu sadalījumu varētu izmantot citiem vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem (ūdensapgādei un komunikācijas pakalpojumiem), jo, to piemērojot arī citām nozarēm, varētu iegūt noderīgu informāciju.

4.7. Eiropas Komisija ir izstrādājusi detalizētus pētījumus par atsevišķu vispārējās nozīmes pakalpojumu cenu un norādījusi uz Enerģētikas tirgus novērošanas centra sniegtajiem datiem; Komisija, citstarp, secinājusi, ka:

- a) lielākā daļa dalībvalstu joprojām regulē cenas visām mājsaimniecībām un nozarē izmantotās metodes, proti, sarežģītie apvienotie rēķini par elektroenerģijas patēriņu apgrūtina jaunu konkurējošu uzņēmumu un sadales pakalpojumu sniedzēju ienākšanu tirgū, ierobežojot tādējādi patērētājiem izvēles iespējas.
- b) tarifi var būt nozīmīgs papildu ienākumu avots, kura vērtība pieaug un atspoguļojas gan mājsaimniecību, gan uzņēmumu apmaksātajos rēķinos.

4.8. Patiesībā, lai gan izveidotas daudz un dažādas regulatīvas struktūras un pieņemti ES pasākumi šo struktūru pieņemto lēmumu pārredzamības veicināšanai, praksē vērojamas ļoti lielas atšķirības starp patērētāju organizācijām attiecībā uz pieejamo informāciju un specifiskajām zināšanām par vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu tirgu darbību, jo īpaši par cenu veidošanu, iekļautajām vērtībām un piekļuvi tīkliem, kā arī to, kā šie aspekti ietekmē patērētājus.

4.9. EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai būtu jānodrošina dalībvalstis un valstu regulatīvās iestādes sekmēt ne tikai informācijas un lēmumu pieņemšanas procesa pārredzamību, bet arī iesaistīto interešu — regulēto tautsaimniecības nozaru un patērētāju — līdzsvarotību, atbalstot pozitīvu diskrimināciju par labu organizācijām, kuras pārstāv patērētāju intereses (izmantojot, piemēram, specializētu apmācību, uzraudzības pasākumus, finanšu atbalstu).

4.10. EESK uzskata, ka patērētāju organizāciju līdzdalība diskusiju forumos un konsultatīvajās struktūrās ar tādiem pašiem nosacījumiem kā ekonomikas dalībniekiem ir visatbilstošākais mehānisms, lai konkurences tirgus apstākļos palielinātu patērētāju organizāciju un līdz ar to arī pašu patērētāju iespējas ⁽¹²⁾.

4.11. EESK uzskata, ka šādiem riskiem (pirmkārt, ka minētās organizācijas varētu kļūt "atkarīgas") ir sekundāra nozīme salīdzinājumā ar svarīgo uzdevumu nodrošināt īpašu zināšanu apguvi sarežģītās jomās, kas būtiski ietekmē patērētāju dzīves kvalitāti, kuru iespējams aizsargāt vienīgi ar patērētāju efektīvu pārstāvību.

⁽¹²⁾ Atsauce uz 1999. gada Eiropas barometra aptauju Nr. 51.1. Uz jautājumu "Kādi, pēc jūsu domām, jābūt patērētāju apvienību darbības prioritātei?" (10 iespējamās atbildes, to skaitā "Nezinu") visbiežāk atbildēts (vidēji no toreizējām ES 15 dalībvalstīm): 1) "Informācijas izplatīšana" (26,8 %); 2) dot padomu / praktisku palīdzību (25,4 %); 3) aizsargāt patērētāju intereses (19,2 %); 4) pārstāvēt patērētāju intereses (7,3 %).

⁽¹⁾ COM(2011) 900 final.

4.12. Eiropas iestādes var sekmēt, un tām jāsekmē patērētāju organizāciju iesaiste regulatīvo iestāžu struktūrās un diskusiju forumos, īpaši tarifu un cenu apspriešanas forumos⁽¹³⁾, ne tikai tādēļ, lai apliecinātu regulatīvā procesa neatkarību un pārredzamību, tostarp saistībā ar tarifu struktūru, bet arī lai atbalstītu aktīvu pilsoniskumu un veidotu spēcīgas patērētāju organizācijas.

4.13. Neapšaubāmi šis jautājums apskatīts direktīvās par kopīgiem noteikumiem elektroenerģijas un dabas gāzes iekšējā tirgū⁽¹⁴⁾, kurās noteikts: "Rīkojoties neatkarīgi, neskarot to īpašās kompetences un saskaņā ar labāka regulējuma principiem, regulatīvā iestāde attiecīgā gadījumā apspriežas ar pārvades sistēmu operatori un attiecīgā gadījumā cieši sadarbojas ar citām attiecīgām valsts iestādēm." Taču ieteikums nodrošināt patērētāju pārstāvības organizāciju līdzdalību un apspriešanos ar tām neattiecas uz visām konkurences jomām.

4.14. Konkurences apstākļos tarifu struktūra nosaka ne tikai pakalpojumu sniedzēju piekļuvi, bet ņemot vērā, ka tā tieši ietekmē cenu, tarifu struktūra var atstumt patērētājus un liegt tiem iespēju izvēlēties citu pakalpojuma sniedzēju⁽¹⁵⁾.

4.15. Cenu veidošana un nepieciešamība apspriesties ar patērētāju pārstāvības organizācijām par tarifu struktūru, kas nosaka

cenas, nav ņemta vērā ne regulējumā, ne arī ES tiesību aktos šajā jomā (piemēram, iepriekš minētajās direktīvās). Tomēr Enerģētikas tirgus novērošanas centra dati nepārprotami liecina, ka šo pakalpojumu cena ietver arī nodokļus un citas izmaksas patērētājiem un uzņēmumiem, palielinot patērētāju neaizsargātību un kaitējot uzņēmumu konkurencei iekšējā tirgū.

4.16. Atsevišķas izvēles iespējas vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu jomā tieši ietekmē izmaksas, kuras gala rezultātā tiek iekļautas cenā, ko patērētājs maksā par pakalpojumu. EESK uzskata, ka veselīgai konkurencei vienotajā tirgū un patērētāju aizsardzībai ir vajadzīga ES iestāžu iesaistīšanās, lai nodrošinātu lielāku pārredzamību būtisku vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu cenu veidošanā un uzraudzītu to dažādo komponentu un tarifu attīstību. Šajā nolūkā dalībvalstis un valstu regulatīvās iestādes jānodrošina atbalstīt patērētāju pārstāvības organizāciju un MVU aktīvu līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā, kas saistīts ar cenu noteikšanu⁽¹⁶⁾.

4.17. Visbeidzot, EESK vēlas norādīt, ka patērētāju pārstāvība būs efektīva tikai tad, ja būs garantētas kolektīvās tiesiskās aizsardzības iespējas, un tādēļ aicina Komisiju atsākt darbu saistībā ar ES kolektīvās rīcības īstenošanu.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹³⁾ Attiecībā uz svarīgiem sabiedriskiem pakalpojumiem, kas neapdraud patērētāju veselību un drošību (mūsdienās tādu pakalpojumu telefonsakaru un elektroenerģijas piegādes jomā ir maz) cena ir gandrīz vai vienīgais faktors, kas nosaka patērētāju izdarīto izvēli.

⁽¹⁴⁾ Direktīva 2009/72/EK un Direktīva 2009/73/EK (OV L 211, 14.8.2009., 55. un 94. lpp).

⁽¹⁵⁾ Skatīt, piemēram, 32. panta 1. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 13. jūlija Direktīvā 2009/72/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu.

⁽¹⁶⁾ OV C 318, 29.10.2011., 155. lpp.